

Է. Վ. ՍՏԱԼԻՆ

ՃԱՌԵՐ

ՌԵՎՈԼՅՈՒՄԻ

VI ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

ՊԵՏԶՐԱՏ

ԳԱՂԱԲԱԳԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅՈՒՆԷՍԿՈ • 1939

31 JAN 2018

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք

22603

Ի.Վ.ՍՏԱԼԻՆ

ՃԱՌԵՐ
ՌՍԴԲ(Բ)Կ
VI ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

1917 թ. ՀՈՒԼԻՍԻ 26—ՈԳՈՍՏՈՍԻ 3 (ՈԳՈՍՏՈՍԻ 8—16)

ՊԵՏՀՐԱՏ

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԳՐԱԳԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ • 1939

Նախքան Կենտկոմի վերջին 2 և կես ամսվա քաղաքական դործունեությունից վերաբերյալ ղեկուցմանն անցնելը, յես հարկավոր եմ համարում նշել այն հիմնական փաստը, վորը վորոշել է Կենտկոմի դործունեությունը: Յես նկատի ունեմ մեր հեղափոխության դարգացման փաստը, հեղափոխություն, վորը հարց է դնում արտադրության վերահսկողության ձևով տնտեսական հարաբերությունների բնադափառին միջամտելու մասին, հողը գյուղացիների ձեռքը հանձնելու մասին, իշխանությունը բուրժուազիայի ձեռքից Բ. և Զ. Դ. Սորհուրդների ձեռքը հանձնելու մասին: Այդ բոլորը վորոշում է մեր հեղափոխության խորը բնույթը: Նա սկսել է սոցիալիստական, բանվորական հեղափոխության բնույթ ընդունել: Այդ փաստի ճնշման տակ բուրժուազիան սկսել է կազմակերպվել և յեկույթի համար հարմար մոմենտի սպասել: Այդպիսի մոմենտ նա համարում եր մեր ճակատում նահանջելու մոմենտը կամ, ավելի ճիշտ, նահանջի մոմենտն ա'յն դեպքում, յեթե Դերմանիային հաջողվի մեզ վրա հարձակվել:

Կենտկոմի դործունեությունը մայիս ամսին ընթանում եր յերեք ուղղությամբ:

Նախ, Բ. և Զ. Դեպ. Ս. վերընտրությունների

И. В. СТАЛИН
РЕЧИ НА VI СЪЕЗДЕ
РСДРП(6)

Аригиз—Издательство полит. литературы

Ереван, 1939

11-283439

լողոնդ եր տրված: Կենսակումը յեւնում եր նրանից, վոր մեզ մոտ հեղափոխութիւնը զարգանում ե խաղաղ ճանապարհով:

Հակառակորդներն իշխանութիւն զավթելու փորձ եյին վերադրում մեզ: Դա զրպարտութիւնն ե մեր հասցեյին, — մենք այդպիսի դիտավորութիւններ չենք ունեցել: Մենք ասում եյինք, վոր մեզ մոտ հնարավորութիւն կա Խորհուրդների վերընտրութիւնների մեջոցով Խորհուրդների գործունեութիւնն բնույթը համաձայնեցնել լայն մասսաների հարձակման հետ: Մեզ համար պարզ եր, վոր բավական ե մի ձայնի գերակշռութիւնն Բ. և Զ. Դ. Խորհրդում, և իշխանութիւնն պարտավորված կլինի այլ ուղիով ընթանալ: Ուստի մայիս ամսին ամբողջ աշխատանքն ընթացել ե վերընտրութիւնների գործի տակ: Վերջիվերջո մենք գրավեցինք քանկորական Փրակցիայի տեղերի մոտ կեսը և զինվորայինի՝ մոտ $\frac{1}{4}$ -ը:

Մյուս կողմը — դա ագիտացիան ե ընդդէմ պատերազմի: Մենք ոգտվեցինք ընկ. Յր. Ադլերի նկատմամբ կայացրած մահվան դատավճռից և բողոքի մի շարք միտինդներ կազմակերպեցինք ընդդէմ մահապատժի և ընդդէմ պատերազմի: Զինվորների վերաբերմունքը գեպի մեզ միանգամից փոխվեց, նրանք հասկացան, վոր մենք Ռուսաստանի «թշնամիներ» չենք:

Կենսակումի գործունեութիւնն յերրորդ կողմը մայիս ամսին տեղի ունեցած մունիցիպալ ընտրութիւններն են: Կենսակումը Պետրոգրադի Կոմիտեյի հետ միասին բոլոր ուժերը գործ դրեց, վորպէսզի մարտ տա ինչպէս կադետներին — հակահեղափոխութիւնն հիմնական ուժին, — այնպէս և մենչևիկներին ու եսերներին, վորոնք կամա թե ակամա գնում եյին կադետների հետևից: Պետրոգրադում 800.000 քվե-

արկողներէց մենք ստացանք բոլոր ձայների մոտ 20%-ը, ընդվորում Վիբորգի ռայոնական դուման գրավեցինք ամբողջովին: Կուսակցութիւնը հասունի ծառայութիւնն մատուցեցին զինվոր և նավաստի ընկերները:

Այսպիսով, մայիս ամիսն անցավ՝ 1) մունիցիպալ ընտրութիւնների, 2) պատերազմի դէմ ագիտացիայի և 3) Բ. և Զ. Դ. վերընտրութիւնների նշանաբանի տակ:

Հունիս ամիս: Ռազմաճակատում հարձակում նախապատրաստելու վերաբերյալ լուրերը ջղայնացնում եյին զինվորներին: Այդ կապակցութեամբ յերեան յեկան մի ամբողջ շարք հրամաններ, վորոնք ի չիք եյին դարձնում զինվորների իրավունքները: Այդ բոլորը մասսաներին ելեկտրականացնում եր: Ամեն մի լուր վայրկենաբար տարածվում եր ամբողջ Պիտերում և հուզումներ առաջացնում բանվորների և առանձնապէս զինվորների մեջ: Լուրեր հարձակման մասին, Կերենսկու հրամանները՝ զինվորի իրավունքների նշանավոր զեկլարացիայով, Պետրոգրադի բեռնաթափումն «անպետք» տարրերից, ինչպէս ասում եյին իշխանութիւնները, ընդվորում պարզ եր, վոր ուզում եյին Պետրոգրադն ազատել «անհանգիստ» տարրերից, ավելի ու ավելի պարզ ուրվագծված քայքայումը, — այդ ամենը ելեկտրականացնում և ջղայնացնում եր բանվորական քնակչութիւնը, գործարաններում ժողովներ եյին կազմակերպվում և մեզ շարունակ դանազան զորազնդեր ու գործարաններ առաջարկում եյին յեւույթ կազմակերպել: Հունիսի 5-ին յեւույթ-ցույց եր յենթադրվում, բայց Կենսակումը վորոշեց առայժմ յեւույթի չձեռնարկել, այլ 7-ին հրավիրել ռայոնների, Փարբիկանների, գործարանների ու զորազնդերի ներկայացուցիչների

ժողով և այնտեղ վորոշել յեւույթի հարցը: Այդպիսի ժողով հրավիրվեց, — ներկա եյին մոտ 2000 մարդ: Պարզվեց, վոր առանձնապէս հուզվում են զինվորները: Բանվորները յեւույթի չեն ձգտում: Ձայների հսկայական մեծամասնութիւնը վորոշեց յեւույթ ունենալ: Հարց և դրվում այն մասին, թե ի՞նչ անել, յեթե Խորհուրդների Համագումարը յեւույթի դեմ արտահայտվի, այդ դեպքում կարելի՞ յեւրդ չյոք վստահ լինել հաջողութեան, արդյոք չե՞նք չափազանցում մեր ուժերը: Արտահայտվող ընկերների հսկայական մեծամասնութիւնը յենթադրում էր, թե վոչ մի ուժ չի կանդնեցնի յեւույթը: Դրանից հետո Կենտկոմը վորոշեց իր վրա վերցնել խաղաղ ցույցի կազմակերպումը: Զինվորների դրած այն հարցի առթիւ, թե չի՞ կարելի արդյոք յեւույթ ունենալ զինված, Կենտկոմը վորոշեց՝ զենքով հանդես չգալ: Զինվորները, սակայն, ասում եյին, վոր անգն հանդես գալն անհար է, վոր զենքը հասարակութեան կողմից լինելիք երացնանք: Երբ դեմ միակ ուսալ յերաշխիքն է, վոր իրենք զենք կվերցնեն միայն ինքնապաշտպանութեան համար:

Հունիսի 9-ին [22] Կենտկոմը, Պետրոգրադի կոմիտեն և Զինվորական կազմակերպութիւնը միատեղ նիստ են դումարում: Կենտկոմը հարց և դնում՝ նկատի ունենալով, վոր Խորհուրդների Համագումարը և «սոցիալիստական» բոլոր կուսակցութիւնները վորոշակի դեմ են դուրս գալիս մեր ցույցին, հարց դնել յեւույթի հետաձգման մասին: Բոլորը բացառաբար են պատասխանում:

Հունիսի 9-ին, գիշերվա ժամը 12-ին Խորհուրդների Համագումարը մի կոչ է բաց թողնում, վորտեղ իր ամբողջ բարոյական ուժերն ու Խորհուրդների Համագումարի ամբողջ հեղինակութիւնը մեր դեմ է ուղղում: Կենտկոմը վորոշում է՝

ցույցը հետաձգել, նկատի ունենալով, վոր Համագումարի մեծամասնութիւնը ցույցին դեմ է և, բացի դրանից, հենց ինքը՝ Համագումարը հունիսի 18-ին [հուլիսի 1-ին] նշանակում է ցույց, վորտեղ մասսաներին կհաջողվի յերեանքերել իրենց կամքը: Բանվորներն ու զինվորները զսպված անբավականութեամբ են ընդունում Կենտկոմի այդ վորոշումը, բայց նրանք այն կատարում են: Բնորոշ է, ընկերներ, վոր այդ որը՝ հունիսի 10-ին [23], առավոտյան, յերբ Համագումարից դնացած մի շարք հոետորներ գործարաններում յեւույթ ունեյին «ցույց անելու վորձը լիկվիդացիայի յենթարկելու» համար, հսկայական մեծամասնութիւնը համաձայնում եր լսել միայն մեր Փրակցիայի հոետորներին: Կենտկոմին հաջողվեց հանգստացնել զինվորներին ու բանվորներին, և դրանով ցուցադրվեցին մեր ուժն ու ազդեցութիւնը:

Խորհուրդների Համագումարը, ցույցը հունիսի 18-ին նշանակելով, դրա հետ միասին հայտարարեց, թե ցույցը տեղի յեւ ունենալու լողունդների ազատութեան դրոշի ներքո: Պարզ եր, վոր Համագումարը վորոշել եր մարտ առաւ մեր կուսակցութեանը: Մենք ընդունեցինք մարտահրավերը և սկսեցինք ամբողջ ուժերը պատրաստել գալիք ցույցի համար: Ընկերները գիտեն, թե ի՞նչպէս անցավ հունիսի 18-ի ցույցը: Նույնիսկ բուրժուական թերթերն ասում եյին, թե հսկայական մեծամասնութիւնը դնում եր բուլչեիկների առաջադրած լողունդների ներքո: Հիմնական լողունդն եր՝ «Ամբողջ իշխանութիւնը Խորհուրդներին»: Յույց արին 400.000 մարդուց վոչ պակաս: Միայն յերեք վորքիկ խմբեր — Բուդըր, կազակները և սլեխանովյանները — սիրտ արին դուրս բերել՝ «Վստահութիւն ժամանակավոր կառավարութեանը» լողունդը, բայց

նրանք եւ զղջացին, վորովհետեւ նրանց ստիպեցին ծաղել իրենց դրոշները: Խորհուրդների Համագումարն ակներեւաբար համոզվեց, վոր մեր կուսակցութեան ուժն ու ազդեցութիւնը մեծ են: Բոլորի մեջ այն համոզումը կազմվեց, թե հունիսի 18-իցույցը, վորն ավելի ազդու չէր, քան ապրիլի 21-իցույցը, — իզուր չի անցնի: Յեւ իրոք, այն իզուր չպետք է անցնէր: «Речь»-ն ասում էր, թե ամենայն հավանականութեամբ, կառավարութեան կազմում լուրջ փոփոխութիւններ տեղի կունենան, վորովհետեւ Խորհուրդների քաղաքականութեանը մասնակցութիւն չեն տալիս: Բայց հենց այդ ուր ուղմամակատում հարձակում սկսվեց, հաջող հարձակում, և այդ կապակցութեամբ Նեվսկու վրա սկսվեցին «սևերի» մանիֆեստացիաները: Բողջեկներին բարոյական հաղթանակը գերոյի հավասարեցրին. գերոյի հավասարեցրին նաև այն հնարավոր գործնական հետևանքները, վորոնց մասին խոսում էին և՛ «Речь»-ը, և՛ եսերների ու մենչեվիկների ղեկավարող կուսակցութիւնների պաշտոնական ներկայացուցիչները:

Ժամանակավոր Կառավարութիւնը մնաց իշխանութեան գլուխ: Հարձակման փաստը, Ժամանակավոր Կառավարութեան մասնակի հաջողութիւնները, զորքերը Պետրոգրադից հանելու վերաբերյալ մի ամբողջ շարք նախադէր անհրաժեշտ ներգործութիւն արին գինւորների վրա: Այդ փաստերի վրա նրանք համոզվեցին, վոր պատսիլ իմպերիալիզմը դառնում է ակտիվ իմպերիալիզմ: Նրանք հասկացան, վոր սկսվել է նոր գոհերի շարքը: Ռազմաճակատը յուրովի յեր արձագանդում ակտիվ իմպերիալիզմի քաղաքականութեանը: Մի ամբողջ շարք գնդեր, չնայած արգելանքների, մի շարք քվեարկութիւններ սկսեցին այն մասին

հարձակվել, թե վոչ: Բարձր հրամանատարութիւնը չհասկացավ, վոր Ռուսաստանի նոր պայմաններում — և այն եւ այն ժամանակ, յերբ պատերազմի նպատակները պարզ չեն — հնարավոր չեն մասնակցութիւն կուրորեն հարձակման նետել: Դուրս յեկավ այն, ինչ մենք նախադուշակում էինք՝ հարձակումը ճախողման եր դատապարտված:

Հունիսի վերջը և հուլիսի սկիզբն անցնում են հարձակման քաղաքականութեան դրոշի ներքո: Լուքեր են պատվում մահապատժի վերականգնման մասին, մի ամբողջ շարք գնդերի լուծման մասին, ռազմաճակատում տեղի ունեցող մի ամբողջ շարք ծեծերի մասին: Ռազմաճակատի ղեկավարները դալիս և գեկուցում են իրենց շարքերում տեղի ունեցած ձերբակալութիւնների, ծեծերի մասին: Այդ նույն բանի մասին են հաղորդում գրենադերական և գնդացրային գնդերից: Այդ ամենը հող պատիաստեց նոր յեղույթի համար:

Յես անցնում եմ ձեզ համար ամենահետաքրքրականին՝ հուլիսի 3—5-ի դեպքերին: Դա հունիսի 3-ի [16] ցերեկվա ժամը 3-ին էր: Կշեռնակու առանձնարանում այդ ժամանակ տեղի ունեցող համաքաղաքային կոնֆերենցիայում քննվում էր մոսկիցիպալ մի հարց: Անսպասելիորեն ներս են ընկնում գնդացրային գնդից յերկու դեղեատ, հերթից դուրս հայտարարութեամբ՝ «Մեր գունդն ուղում են ցրել, մեզ ծաղր ու ծանակի յեն յենթարկում, մենք այլևս սպասել չենք կարող և վորոշել ենք հանդես դալ, վորի համար արդեն դորձարաններն ու գնդերն ենք ուղարկել մեր դեղեատներին»: Համաքաղաքային կոնֆերենցիայի ներկայացուցիչ Վոլոդարսկին հայտնում է, թե կուսակցութիւնը վորոշել է հանդես չդալ: Կենտկոմի համար պարզ էր, վոր և՛ բուրժուազիան, և՛ սեմհար-

յուրյակայինները կուղենային մեզ յեւույթի կոչել, վորպեսզի հնարավորութիւն ունենան հարձակման ավանդուրդայի պատասխանատվութիւնը մեզ վրա դնելու: Մեզ մոտ վորոշված եր սպասել մինչև այն մոմենտը, յերբ կվերջանա հարձակումը ռազմաճակատում, թողնել, վոր հարձակումն իրեն խայտառակի մասսաների աչքում, պրովոկացիայի չենթարկվել և, քանի հարձակումը շարունակվում է, վոր մի դեպքում հանդես չգալ, սպասել և թողնել, վոր ժամանակավոր Կառավարութիւնն իրեն սպառնի: Ընկ. Վոլոդարսկին դելեգատներին պատասխանեց, վոր կուսակցութիւնը վորոշում ունի հանդես չգալ, և իրենց գնդին՝ կուսակցութեան անդամները պիտի յենթարկվեն այդ վորոշմանը: Գնդի ներկայացուցիչները բողոքելով դնացին:

Ժամը 4-ին Տավրիկյան պալատում հրավիրվում է Կենտկոմի ժողովը: Կենտկոմը վորոշեց հանդես չգալ: Կենտկոմի բոլոր յիստում յես, Կենտկոմի հանձնարարութեամբ, հայտնեցի, վոր մեր կուսակցութիւնը վորոշել է հանդես չգալ: Յես նրանց հայտնեցի բոլոր փաստերը, հաղորդեցի այն մասին, վոր գնդացրային գնդի դելեգատներն իրենց դելեգատներին ուղարկել են Փարբիկաներն ու գործարանները: Յես բյուրոյին առաջարկեցի ձեռք առնել բոլոր միջոցները, վորպեսզի յեւույթը տեղի չունենա: Մեր պահանջով այդ արձանագրւիւց: Պարոնայք եսերներն ու մենչեիկները, վորոնք այժմ մեզ մեղադրում են յեւույթը նախապատրաստելու մեջ, այդ մասին մոռանում են: Ժամը 5-ին համաքաղաքային կոնֆերենցիան վորոշում է յեւույթ չունենալ: Կոնֆերենցիայի բոլոր անդամները ցրվում են ռայոններն ու գործարանները, վորպեսզի մասսաներին յեւույթից հետ պահեն: Յերեկոյան ժամը 7-ին Կչեսինսկու առանձ-

նարանին մոտենում են 2 դուռ՝ «Ամբողջ իշխանութիւնը Խորհուրդներին» լողունդները կրող դրոշակներով: Յեւույթ են ունենում յերկու ընկեր՝ Լաչեվիչն ու Կուրայեւը: Յերկուսն էլ համոզում են զինվորներին յեւույթ չունենալ և վերադառնալ գորանոցները: Նրանց զիմավորում են «կորչի» աղաղակով, մի բան, վոր յերբեք չեր յեղել: Այդ ժամանակ յերևում է բանվորների ցույցը՝ «Ամբողջ իշխանութիւնը Խորհուրդներին» լողունդով: Բոլորի համար պարզ է դառնում, վոր յեւույթից հետ պահելն անհնարին է: Այն ժամանակ Պետրոգրադի Կոմիտեյի անդամների մասնավոր խորհրդակցութիւնն արտահայտվում է հոգուտ այն բանի, վորպեսզի միջամտութիւն լինի ցույցին, զինվորներին ու բանվորներին առաջարկվի դործել կազմակերպված, խաղաղ գիմեն դեպի Տավրիկյան պալատը, դելեգատներ ընտրեն և նրանց միջոցով հայտնեն իրենց պահանջները: Այդ վորոշումը զինվորների կողմից ընդունվում է ծափերի վորոտով և մարտելոգով: Մոտ ժամը 10-ին Կչեսինսկու պալատն են հաղաքվում Կենտկոմի ու համաքաղաքային կոնֆերենցիայի անդամները, գնդերի ու գործարանների ներկայացուցիչները: Անհրաժեշտ է համարվում հարցը նորից վճռել, միջամտել և զլխավորել արդեն սկսված շարժումը: Կուսակցութեան կողմից հանցագործութիւն կլիներ այդ մոմենտին ձեռքերը լվանալ: Այդ վորոշումով Կենտկոմն անցնում է Տավրիկյան պալատ, վորովհետև դեպի այնտեղ եյին գնում զինվորներն ու բանվորները: Այդ ժամանակ տեղի յե ունենում Խորհրդի բանվորական մասի նիստը: Յեւույթ է ունենում Չիեովիւլը և հարց է դնում աղդեն սկսված շարժման մասին: Այդ հանդամանքի ճրճման տակ բանվորական սեկցիան վորոշում է մի-

ջամտել շարժմանը և նրան կազմակերպված բնույթ տալ, քանի վոր մասսան, վոչ մի ղեկավար ցուցում չունենալով, հեշտությամբ կարող եր պրովոկացիայի յենթարկվել: Այդ հարցի շուրջը սեկցիան պառակտվում է՝ վորքամասնությունը— $\frac{1}{3}$ —թողնում է նիստը, մեծամասնությունը— $\frac{2}{3}$ —մնում է, ընտրում է 15 հոգուց ժամանակավոր կոմիտե, վորին և հանձնարարում է դործել: Գիշերվա ժամը 11-ին մոտ աղիտատորներն ու ղեկեզատները ուսյոններից հենց այն է վերադառնում են: Քննության է դրվում ցույցը հուլիսի 4-ին նշանակելու հարցը: Ցույց չսարքելու վերաբերյալ առաջարկությունը, վորպես բացահայտ ուռուպիական, հսկայական մեծամասնությամբ մերժվում է: Ամենքի համար պարզ է, վոր, միևնույն է, յեղութի կլինի, և Կենտկոմը Պետրոգրադի Կոմիտեյի հետ միասին խաղաղ ցույց է նշանակում հուլիսի 4-ին [17]: Յեղութի չունենալու վորոշման մասին հուլիսի 3-ին [16] ցերեկը «Правда»-յին տրված թղթակցությունը կտրվում, դուրս է գցվում, ուրիշ թղթակցություն հնարավոր չի լինում գետեղել, և 4-ին [17] «Правда»-ն լույս է տեսնում առաջին եջն սպիտակ: Բաց է թողնվում մի թերթիկ, վորի բովանդակությունը, հավանորեն, գոլորին հայտնի չէ: Ամեն ինչից յերևում է, վոր վոչ իշխանության գրավում եր յենթադրվում, վոչ ել Խորհուրդների ցրում: Անմիտ, անտրամաբանական կլինի մեզ մեղադրել նրանում, թե մենք, վոր ցանկանում էյինք ամբողջ իշխանությունը Խորհուրդներին հանձնել, զենքը ձեռքներին ձգտել ենք իշխանությունը մեր ձեռքը դցել ընդդեմ Խորհուրդների: Բնորոշ է, վոր այսպես կոչված հեղափոխական գեմոկրատիայի ներկայացուցիչներն իրենք են խոտովանում, թե մեր կուսակցությունը մտադիր չի

յեղել ապստամբություն սարքել: Այդ ուղղակի հայտարարեց Դործադիր Կոմիտեյի ներկայացուցիչ Վոյտինսկին: (Կարդում է «Изв. С. Р. и. С. Дон.» թերթի հուլիսի 4-ի [17] համարից մի քաղվածք): Այդ մասին է խոսվում նաև Համառուսական Համագումարի կողմից ղինվորներին ու բանվորներին ուղղված կոչի մեջ: Ի միջիայոց՝ Լենինի մասին: Նա բացակայում եր, մեկնեց հունիսի 29-ին [հուլիսի 12-ին] և Պետրոգրադ հասավ միայն հուլիսի 4-ին [17] առավոտյան, այն բանից հետո, յերբ շարժմանը միջամտելու վերաբերյալ վորոշումն արդեն ընդունված եր: Մեր վորոշմանը Լենինը հավանություն տվեց: Դուրս յեկան 500.000-ից վոչ պակաս: Այն լուրերը, թե ցույցարարներն ուղեցել են ձերբակալել մինիստրներին, նրանց ծեծել են և այլն, ճիշտ չեն: Թեկուզ մեկ հիմնարկություն դրավելու վորձ անգամ չի յեղել, յեթե չըհաշվենք խուլիգանական խմբերի ու քրեականների արարքները: Հուլիսի 4-ին [17], յերբ ցույցը խաղաղ անցնում եր, Նեվսկի պրոսպեկտի և Սադովայի անկյունում սկսվեց ցույցարարների զնդակոծումը:

Մի ամբողջ շարք ղեկեզայիաներ իրենց ճառերում հայտնում են, թե ստեղծված դրությունից դուրս գալու միակ յելքն այն է, վոր Խորհուրդներն իրենց ձեռքը վերցնեն իշխանությունը: Կենտ. Դործ. Կոմիտեն դրան պատասխանում է մերժումով: Դրա հետևանքով ղինվորների մի մասը հեռանում է, իր դործն ավարտված համարելով, մյուս մասը մնում է:

Շրջադարձային մոմենտ է հանդիսանում «Լենինի դավաճանության» վերաբերյալ փաստաթղթերի հրատարակումը: Պարզվեց, վոր ստավիայում «մատերիալ» յեղել է վաղուց: Դրանից հետո

պարզ յեղալ, վոր փաստաթղթերի հրապարակումով ուզում էյին զինվորների ցատումն առաջ բերել ընդդէմ՝ բռնաւիճակներին: Իհարկե, այստեղ պարզապէս հույս էյին դրել զինվորների հոգեբանութեան վրա, զինվորներ, վորոնց վրա ամենից ավելի պիտի ազդէր այն լուրը, թե Լենինը գերմանական շարժումն է: Մինիւտր Մերեթելին զանգահարեց հեռախոսով և խնդրեց չստուգված հաղորդումներ չտարածել, բայց «Живое Слово»-ն, այնուամենայնիւ, այդ «փաստաթղթերը» հրապարակեց:

Յերկրորդ փաստը ռազմաճակատից ստացված այն լուրերն են, թե սկսվել է մեր Ֆրոնտի ճեղքումը, վորի մասին միայն գիտեն Բ. և Ձ. Դ. խորհրդի լիդերները: Այդ փաստը լիդերների վրա չձեռնարկել տպավորութիւն թողեց: Այդ կապակցութեամբ մենչեիկներն ու եսերներն վերաբերմունքը դեպի մեզ խիստ փոխվեց: Մարդիկ, վորոնք մեզ հետ խոսում էին իբրեւ ընկերներ, հանկարծ մեր դեմ և Տալրիկյան պալատը պահպանելու համար դորք կանչեցին, հեղափոխութեան դավաճաններ հայտարարելով մեզ: Դեպքերի մեջ խիստ շրջադարձ կատարվեց, չնայած ցույցը վաղվանից դադարեցնելու վերաբերյալ մեր վորոշմանը:

Հուլիսի 6-ին [19]: Վոչ մի ցույց: Փողոցում հանդիսավոր քայլում են ռազմաճակատից կանչված նոր զորքերը: Պետրոգրադի շրջակայքից կանչված են յունկերները: Փողոցում վխտում են հակահետախուզութեան ագենտները, ստուգում են անցադրերը և ում հասնում՝ ձերբակալում են: 5-ի լույս 6-ի գիշերը մենչեիկներն ու եսերները սիրտ են անում դիկտատուրա հայտարարել և բանվորներին ու զինվորներին զինաթափ անել: Վոգեչնչոդը, բանից դուրս է դալիս, հանդիսացել

է Մերեթելին: Նա դեռ Հունիսի 10-ին եր ուզում այդ անել, նրա առաջարկութեամբ մերժվել եր Մարտովի առաջարկութեամբ, վորի հայտարարութեամբ ամեն մի հիմար ել կարող է գնեք բանեցնել: Մեր ընկերներ Կամենսկն ու Ջինովյեվը հուլիսի 6-ին Լիբերի հետ բանակցում են կուսակցութեան անդամներին և կուսակցական կադմակերպութեանները խուլիգանական հարձակումներից պաշտպանելու մասին, «Правда»-յի խմբագրութեան վերականգնման մասին և այլն: Բանակցութեանները վերջացան մի պայմանագրով, ըստ վորի Կչեսինսկու առանձնարանից զրահապատները վերցվում են, կամուրջները իջեցվում են, մնացած նավատիրները վերադառնում են Կրոնշտադտ, զինվորների այն մասերը, վորոնք մնացել են Պետրոպոլսկի բերդում, անարգել հեռանում են, իսկ Կչեսինսկու պալատի մոտ պահակ է դրվում: Բայց պայմանագիրը չկիրառվեց, վորովհետեւ դիկտատուրա հայտարարած Կենտր. Գործ. Կոմիտեյի թիկունքում սկսեց գործել զինվորական կլիկան: Այդ պարզ դարձավ բոլորի համար: Պետրոգրադի ոկրուզի հրամանատար Կուզմինից առաջարկ եր ստացվել անհապաղ մաքրել Կչեսինսկու պալատը: Յես Կենտգործկոմ մեկնեցի գործն առանց արյունահեղութեան հարթելու առաջարկութեամբ: Իմ հարցին, թե՛ ի՞նչ եք ուզում դուք: Մեզ վրա կրակե՞լ. մենք Խորհուրդների դեմ չենք ապստամբում... Բողդանովն ինձ պատասխանեց, թե իրենք ուզում են արյունահեղութեամբ կանխել: Դնացինք չտարը: Ջինովորականները մեզ ընդունեցին վոչ բարեկամարար, ասում էյին, թե հրամանն արդեն տրված է յեղել: Յես այն տպավորութեանն ստացա, թե այդ պարոնները, ինչ ել վոր չինի, ուզում են արյուն թափել:

Ահա այն դերը, վոր մեր կուսակցութիւնը խաղաց այդ որերին:

Կուսակցութիւնը չէր ուզում յետևել ունե- նալ, կուսակցութիւնն ուզում էր սպասել, մինչև վոր ռազմաճակատում հարձակման դիմելու քա- ղաքականութիւնը վարկարեկվի: Այնուամենայ- նի՛վ տարերային յետևել, վոր հարուցվել էր յեր- կրում տիրող քայքայումով, Կերենսկու հրաման- ներով, զորամասերը՝ Փրոտտ ուղարկելով, տեղի ունեցավ, և կուսակցութիւնը, չցանկանալով ան- ցորդի դիրք բռնել, իր պարտքը համարեց միջա- մառել շարժմանը:

Այդ ի՛նչ մասսայական կուսակցութիւն է, վոր անցնում է մասսաների շարժման կողքով: Մեր կուսակցութիւնը միշտ գնացել է մասսաների հետ: Ծերեթեւին և ուրիշները, վորոնք մեզ մեղադրում են նրանում, թե մենք միջամտեցինք շարժմանը, զբաղուի իսկ ստորագրում են իրենց մահվան դա- տավճիռը: Սոսում են արյունահեղութիւն մասին, բայց արյունահեղութիւնն ավելի սարսափելի է իրենք, յետևել կուսակցութիւնը յետևելին չմիջա- մտեր: Նա կարգավորիչի դեր խաղաց:

Ահա բոլորը, ինչ յես ուզում եյի ասել Կենտ- կոմի քաղաքական գործունեյութիւն մասին:

Մեր կուսակցութիւնը միակ կուսակցութիւնն էր, վոր մնաց մասսաների հետ՝ հակահեղափո- խութիւնն դեմ մղված նրանց պայքարում, և մենք ամեն ինչ արինք ստեղծված դրութիւնից պատ- վով դուրս գալու համար: (Մափախարութիւն- ներ):

ՅԵԶՐԱՓԱԿՄԱՆ ԽՈՍՔ

Ընկերներից վոչ վոք Կենտկոմի քաղաքական գիծը չըննադատեց, հետորոններից վոչ վոք բուն

լողունդները չբողոքարկեց: Կենտկոմն առաջադրել է յերեք հիմնական լողունգ՝ ամբողջ իշխանու- թիւնը Խորհուրդներին, վերահսկողութիւնն ար- տադրութիւն վրա և կալվածատիրական հողերի կոնֆիսկացիա: Այդ լողունդները համակրանք վաստակեցին բանվորական մասսաների և զինվոր- ների մեջ: Այդ լողունդները ճիշտ դուրս յեկան, և մենք, այդ հողի վրա պայքարելով, մասսաներին չկորցրինք: Այդ յես համարում եմ հիմնական փաստը, վորը խոսում է հողուտ Կենտկոմի: Յեթե Կենտկոմն ամենադժվար մոմենտներին ճիշտ լո- ղունդներ է տալիս, կնշանակի հիմնականում նա իրավացի յե:

Քննադատութիւնը չոչափեց վոչ թե հիմնա- կանը, այլ յերկրորդականը: Քննադատութիւնը հանգեց այն բանի մատնանշմանը, թե Կենտկոմը չի կապվել պրովինցիայի հետ և նրա գործունեյու- թիւնը յերեւան է յեկել գլխավորապէս Պետրոգրա- դում: Պրովինցիայից կտրված լինելու վերաբերյալ կշտամբանքը զուրկ չէ հիմքից: Բայց վոչ մի հնարավորութիւն չկար ընդգրկել բոլոր յետևել- ները: Այն կշտամբանքը, թե Կենտկոմը փաստորեն դարձել է Պետրոգրադի կոմիտե, արդարացի յե մասամբ: Այդ այդպէս է: Բայց այստեղ, Պետրո- գրադումն է դարձնվում Ռուսաստանի քաղաքա- կանութիւնը: Այստեղ է հեղափոխութիւնն բա- րանը (таран): Պրովինցիան արձագանգում է այն բանին, ինչ վոր կատարվում է Պետրոգրադում: Այդ բացատրվում է նրանով, վոր այստեղ է Ժա- մանակավոր Կառավարութիւնը, վորն իր ձեռ- քումն է կենտրոնացնում ամբողջ իշխանութիւնը: Այստեղ է Կենտգործկոմը վորպէս ամբողջ կազմա- կերպված հեղափոխական դեմոկրատիայի ձայն:

11-2834394

(Սորհուրդներում կադմակերպված է մոտ 23 մի-
լիոն) :

Մյուս կողմից, դեպքերը գլորվում են, տեղի
ունի խուլ պայքար, վորեն հավաստիք չկա, թե
գոյություն ունեցող իշխանությունը հենց վաղը
չի թռչի: Այդ պայմաններում սպասել, թե մեր
ընկերները պրովինցիայից յերբ կմիանան մեզ հետ,
անմիտ կլինեն: Հայտնի չէ, վոր Կենտգործկոմը
հեղափոխության հարցերը վճռում է առանց պրո-
վինցիային հարցնելու: Նրանց ձեռքումն է վողջ
կառավարական ապարատը: Իսկ մեզ մոտ: Միակ
բաբանը հեղափոխական բանվորն է և զինվորը:
Յեվ Կենտկոմից պահանջել, վորպեսզի նա վոչ մի
քայլի չձեռնարկի, նախապես չհարցնելով պրովին-
ցիային, կնշանակի պահանջել, վորպեսզի Կենտ-
կոմը դնա վոչ թե դեպքերի առջևից, այլ հետևից,
և իր բանաձևերում միայն արձանագրի արդեն
կատարված փաստերը: Բայց դա Կենտկոմ չէր
լինի: Միայն այն մեթոդով, վորով մենք ղեկա-
վարվել ենք, կարողացանք մնալ դրության բարձ-
րության վրա:

Յեղան մասնավոր բնույթի կշռամբանքներ:
Ընկերները խոսեցին հուլիսի 3—5-ի ապստամբու-
թյան անհաջողության մասին: Այո՛, ընկերներ,
այդ անհաջողություն էր, բայց դա վոչ թե ապրա-
տամբություն էր, այլ ցույց: Փրոնտի ճեղքումը և
պարտությունից վախեցած մանր-բուրժուական
կուսակցությունների, եսերների ու մենչևիկների
կուսակցությունների դավաճանական վարմունքը,
կուսակցություններ, վորոնք իրենց թիկունքը
դարձրին դեպի հեղափոխությունը, բացատրում
են հեղափոխության անհաջողությունը, և վոչ թե
մեր կուսակցության անհաջողությունը: Ընկ. Բեդ-
րարոտնին ասում էր, թե Կենտկոմը չաչխատեց

Պետրոգրադն ու պրովինցիան հեղեղել հուլիսի
3—5-ի դեպքերը պարզաբանող թուլցիկներով:
Բայց մեր տպարանը տակն ու վրա չէր արված, և
Ֆիդիկական վոչ մի հնարավորություն չկար վո-
րեն բան տպագրելու այլ տպարաններում, քանի
վոր դա տպարաններին քարուքանդ լինելու վտանգ
էր սպառնում:

Բայց և այնպես գործը այստեղ այնքան էլ
վատ չէր. յեթե վորոշ թաղամասերում մեզ ձեռ-
բակալում էյին, ապա ուրիշ թաղամասերում մեզ
վողջուններով ու արտասովոր խանդավառությամբ
էյին դիմավորում: Յեվ այժմ Պիտերի բանվորնե-
րի տրամադրությունն սքանչելի չէ, բոլշևիկների
պրեստիժը՝ մեծ:

Յես կուզենայի մի շարք հարցեր դնել: Նախ,
ի՞նչպես պետք է մենք վերաբերվենք զրպարտու-
թյանը: Վերջին ժամանակվա դեպքերի կապակցու-
թյամբ անհրաժեշտ է կազմել ամբողջ բնակչու-
թյանն ուղղված մի մանիֆեստ՝ պարզաբանելով
բոլոր դեպքերը, վորի համար հարկավոր է հանձ-
նաժողով ընտրել: Յեվ հենց այդ հանձնաժողովին,
յեթե դուք նրան կընտրեք, յես առաջարկում եմ
հրատարակել Գերմանիայի, Անգլիայի, Փրանսիա-
յի և այլն հեղափոխական բանվորներին ու զինվոր-
ներին ուղղված մի կոչ՝ հուլիսի 3—5-ի դեպքերի
վերաբերյալ ինֆորմացիայով: Մենք պրովետարիա-
տի ամենաառաջավոր մասն ենք, մենք պատասխա-
նատվություն ենք կրում ամբողջ հեղափոխության
համար: Մենք պետք է դեպքերի մասին ճշմարտու-
թյունն ասենք: Յերկրորդ—ընկերներ Լենինի և Զի-
նովյեվի՝ իշխանություններին ներկայանալուց խու-
սափելու մասին: Տվյալ մոմենտում դեռ ևս պարզ չէ,
թե ո՛ւմ ձեռքին է իշխանությունը: Յերաչխիք չկա,
վոր, յեթե նրանց ձեռքակալեն, նրանք չեն յենթարկ-

վի կոպիտ բռնության: Այլ բան է, յեթե դատը գե-
մեկրատականորեն կազմակերպված լինի, և յերաշ-
խիք տրվի, վոր նրանց չեն հոշոտի: Այդ հարցին
կենսագործկոմում մեզ պատասխանեցին. «Մենք չգի-
տենք, թե ինչ կարող է պատահել»: Դրությունն
առայժմ չի պարզվել, դեռևս խուլ պայքար տեղի
ունի պաշտոնական իշխանության և փաստական իշ-
խանության միջև, ընկերներին՝ իշխանություննե-
րին ներկայանալը վոչ մի միտք չունի: Յեթե գլուխ
կանգնի այնպիսի իշխանություն, վորը կարողանա
յերաշխավորել մեր ընկերներին բռնություններից,
ապա նրանք կներկայանան:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ:
ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ Ռ. Ա.-Դ. Բ.(Բ)Կ.
VI ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

Ոգոստոսի 12 (հուլիսի 30)

Արդի մոմենտի վերաբերյալ հարցը մեր հեղա-
փոխության բախտի վերաբերյալ հարցն է, այն ու-
ժերի վերաբերյալ հարցը, վորոնք շարժում են հե-
ղափոխությունը և այն ուժերի, վորոնք փորում են
նրա տակը:

Ինչի՞ց սկսվեց հեղափոխությունը: 4 ուժերի՝
պրոլետարիատի, գյուղացիության, լիբերալ բուր-
ժուազիայի և դաշնակցային կապիտալի կոալիցիա-
յից: Ինչո՞ւ պրոլետարիատը հեղափոխության եր
գնում: Վորովհետև նա ցարիզմի մահացու թշնա-
մին է: Ինչո՞ւ յեր գնում գյուղացիությունը: Նա
վստահում եր պրոլետարիատին, և նա հողի ծառայ-
եր: Ինչո՞ւ յեր գնում լիբերալ բուրժուազիան:
Վորովհետև պատերազմի ընթացքում նա հիա-
սթափվեց ցարիզմից: Նա կարծում եր, թե ցարիզմը
իրեն նոր յերկրներ գրավելու հնարավորություն
կտա: Հույս չունենալով ներքին շուկայի տարողու-
թյան մեծացման վրա, նա ընտրեց ամենաթույլ
դիմադրության ուղին՝ արտաքին շուկայի լայնաց-
ման ուղին: Բայց նա սխալվեց. ցարիզմն ու իր
զորքերը չկարողացան նույնիսկ պահպանել սահ-
մանները, և 15 նահանգ տրվեցին հակառակորդին:
Այստեղից ել՝ լիբերալ բուրժուազիայի դավաճա-
նությունը ցարիզմին: Իսկ դաշնակցային կապի-

տա՞լը: Նա Ռուսաստանի վրա նայում եր, իբրև իր իմպերիալիստական նպատակների համար մի ոժանդակ ձեռնարկության վրա: Մինչդեռ ցարիզմը, վոր առաջին յերկու տարում Փրոնտի միասնության պահպանման հույս եր տալիս, սկսել եր թեքվել դեպի սեպարատ հաշտությունը: Այստեղից ել՝ դաշնակցային կապիտալի դավաճանությունը ցարիզմին:

Ցարիզմը մեկուսացված գտնվեց և կամաց ու հանդիսս մեռավ:

Փետրվարյան հեղափոխության այդ չորս ուժերը, վորոնք միասին եյին գնացել, տարբեր նպատակներ ունեյին: Լիբերալ բուրժուազիան և դաշնակցային կապիտալը փոքրիկ հեղափոխություն եյին ուզում մեծ պատերազմի համար: Բայց բանվորները ու գյուղացիները մասսան հեղափոխության եր գնում վո՛չ դրա համար: Նրանք այլ նպատակներ ունեյին. 1) վերջ տալ պատերազմին և 2) պարտության մատնել կալվածատերերին ու բուրժուազիային:

Ահա հեղափոխության հակասության հիմքերը:

Ապրիլի 20—21-ի ճգնաժամն այդ հակասությունների առաջին արտահայտումն եր: Միլյուկովը փորձ ե անում պասսիվ իմպերիալիզմը զարձանել ախտիվ իմպերիալիզմ: Մասսայական շարժման հետևանքով ստացվեց կոալիցիոն կառավարություն: Կոալիցիայի սկզբունքը, ինչպես փորձըցույց տվեց, — բուրժուազիայի ձեռքին ամենալավ միջոցն ե նրա համար, վորպեսզի հիմարացնի մասսաներին և շարունակի նրանց իր հետևից տանել: Կոալիցիոն կառավարության կազմավորման մոմենտից սկսվեց հակահեղափոխության մոբիլիզացիան վերելից ու ներքելից: Մինչդեռ պատերազմը

շարունակվում ե, տնտեսական քայքայումն աճում ե, հեղափոխությունը շարունակվում ե, ավելի ու ավելի սոցիալիստական բնույթ ստանալով: Հեղափոխությունը ներխուժում ե արտադրության վորտը—հարց ե դրվում վերահսկողության մասին: Հեղափոխությունը ներխուժում ե գյուղատնտեսական վորտը—հարց ե դրվում վո՛չ միայն հողի կոնֆիսկացիայի մասին, այլև կենդանի ու մեռյալ ինվենտարի կոնֆիսկացիայի մասին: Քանի վոր բոլշևիկները հանդիսանում եյին պրոլետարական հեղափոխության մոնետրիկները, նրանք ճիշտ բնորոշեցին նրա բնույթը: Նրանք, վորոնք առաջարկում եյին սահմանափակվել հեղափոխական նվաճումների ամրացումով, հեղափոխականներ չեյին: Համաձայնողականության ուղին, վոր ընտրել եյին մենշևիկներն ու եսերները, անդորության եր մատնված: Վոչ մի ուժ չկար, վոչ մի հնարավորություն չկար հեղափոխությունը կես ճանապարհին կանգնեցնելու: Այսպիսով, այն փաստը, վոր մեզ մոտ հեղափոխությունը զարգանում ու առաջ եր գնում, մեզ հրում եր բուրժուական հեղափոխության վրայով դեպի սոցիալիստական հեղափոխությունն անցնելու անհրաժեշտության ուղին:

Վորոչ ընկերներ ասում եյին, թե քանի վոր կապիտալիզմը մեզ մոտ թույլ ե զարգացած, ասլա ուտոպիական ե հարց դնել սոցիալիստական հեղափոխության մասին: Նրանք իրավացի կլինեյին, յեթե չլիներ պատերազմը, յեթե չլիներ քայքայումը, ժողովրդական տնտեսության հիմքերը խախտված չլինեյին: Բայց տնտեսական վորտում միջամտելու վերաբերյալ այդ հարցերը դրվում են բոլոր պետություններում, իբրև անհրաժեշտ հարցեր: Այդ հարցը Գերմանիայում դրված ե և գլուխ բերվեց առանց մասսաների ուղղակի և ախտիվ

մասնակցութեան: Այլ բան է մեզ մոտ՝ Ռուսաստանում: Մեզ մոտ քայքայում են ավելի ահեղ չափեր է ընդունել: Մյուս կողմից, այնպիսի ազատութիւն, ինչպիսին մեզ մոտ է, պատերազմի պայմաններում վոչ մի տեղ չի յեղել: Այնուհետեւ, բանվորներին փութաբար կազմակերպւածութիւնը մեզ մոտ, որինակ՝ Պիտերում 66% կազմակերպւած մետաղագործներ են: Վերջապես, վոչ մի տեղ պրոլետարիատը չի ունեցել այնպիսի լայն կազմակերպութիւններ, ինչպես Բ. և Չ. Դ. Սոցհուղներն են: Այս ամենը բացառում էր տնտեսական կյանքում բանվորական մասսաների չմիջամտելու հնարավորութիւնը: Դրանում է մեզ մոտ՝ Ռուսաստանում սոցիալիստական հեղափոխութեան վերաբերյալ հարցադրման ուսել հիմքը: Վորչափով վոր բանվորները աւտիվորեն միջամտում են վերահսկողութեան, փոխանակման պրոցեսի կազմակերպմանը, այնչափով մեզ մոտ գործնականորեն դրվում է սոցիալիստական հեղափոխութեան վերաբերյալ հարցը: Յեւ այդ պատճառով, ընկերներ, այդ կետի դեմ առարկողներն իրավացի չեն:

Քանի վոր հեղափոխութիւնն այնքան շատ առաջ դնաց, նա չէր կարող չհարուցել հակահեղափոխականների զգոնութիւնը, նա պիտի ծներ հակահեղափոխութիւն: Դա հակահեղափոխութեան մորիլիզացիայի առաջին գործոնն է:

Յերկրորդ գործոնը ավանտյուրան է, վոր ծայր է առել ռազմաճակատում հարձակում սկսելու քաղաքականութեամբ, և ռազմաճակատի մի ամբողջ շարք ճեղքւածքները, վորոնք իշխանութեանը զրկեցին ամեն տեսակ պրեստիժից և թեւավորեցին հակահեղափոխութիւնը, վորն այդ իշխանութեան վրա գրոհի դիմեց: Լուրեր են պտըտւում, թե մեզանում պրոլետկայայի մի շրջան է

սկսվել լայն մասշտաբով: Ռազմաճակատից յեկած դեղեզատները գտնում են, վոր և՛ հարձակումը, և՛ նահանջը, — մի խոսքով՝ այն ամենը, ինչ տեղի չէ ունեցել ռազմաճակատում, նախապատրաստւած է նրա համար, վորպեսզի կարելի լինի խայտառակել հեղափոխութիւնը և տապալել «հեղափոխական» միւնիստրութիւնը: Յեւ չդիտեմ՝ այդ ճիշտ է թե վոչ, բայց ուշագրաւ է, վոր հուլիսի 2-ին [15] կադետները կառավարութեանից հեռացան: 3-ին սկսվում են հուլիսյան դեպքերը, իսկ 4-ին տեղեկութիւններ են ստացվում ռազմաճակատի ճեղքման մասին: Ասել, թե կադետները հեռացան Ուկրաինայի վերաբերյալ հարցի լուծման պատճառով, չի կարելի: Կադետները հայտարարում եյին ուկրաինական հարցի լուծման անհրաժեշտութեան մասին: Կա նաեւ յերկրորդ փաստը, վոր խոսում է այն մասին, թե իրոք սկսվել է պրոլետկայայի շրջան. յես խոսում եմ Ուկրաինայում տեղի ունեցած փոխհրաձգութեան մասին: Այդ փաստերի կապակցութեամբ ընկերների համար պարզ պիտի լինի, վոր ռազմաճակատի ճեղքումը մեկն էր այն փաստերից, վորոնք մանր-բուրժուական լայն մասսաների աչքում պիտի ձախողեյին հեղափոխութեան դադարեցումը:

Կա նաեւ յերրորդ գործոնը, վորն ուժեղացրեց հակահեղափոխական ուժերը Ռուսաստանում. դա դաշնակցային կապիտալն է: Յեթե դաշնակցային կապիտալը տեսնելով, վոր ցարիզմը դնում է դեպի սեպարատ հաշտութիւն, դաւաճանեց Նիկոլայի կառավարութեանը, ապա նրան վոչ վորք չի խանդարում կապը խղել ներկա կառավարութեան հետ, յեթե վերջինս անընդունակ գտնվի պահպանելու «միասնական» ճակատը: Միլիոնավոր նիստերից մեկում ասաց, թե միջազգային շուկայում Ռուսաստան

տանը գնահատվում է իբրև մարդ մատակարարող և դրա համար փող է ստանում: Յեվ յեթե պարզվեց, վոր նոր իշխանությունը, ի դեմս ժամանակավոր կառավարության, անընդունակ է Գերմանիայի վրա հարձակվելու միասնական ճակատին ոժանդակելու, ապա և չարժե այդպիսի կառավարությանը սուբսիդիա տալ: Իսկ առանց փողի, առանց վարկի, կառավարությունը պիտի տապալվեր: Դրանումն է գաղտնիքը, վոր ճգնաժամի եպոխտյում կաղետները հսկայական ուժ ստացան: Իսկ կերենսկին և բոլոր միևնույնները կաղետների ձեռքին խաղալիք դարձան: Ինչո՞ւմն է կաղետների ուժը: Նրանում, վոր նրանց ոժանդակում եր դաշնակցային կապիտալը:

Ռուսաստանի առաջ կար յերկու ուղի:

Կամ պատերազմը դադարեցվում է, քանդվում են իմպերիալիզմի հետ բոլոր ֆինանսական կապերը, հեղափոխությունը շարժվում է առաջ, խախտվում են բուրժուական աշխարհի հիմքերը, և սկսվում է բանվորական հեղափոխության դաշնաշրջանը:

Կամ մյուս ուղին, պատերազմը շարունակելու ուղին, շարունակել հարձակումը, յենթարկվել դաշնակցային կապիտալի և կաղետների բոլոր հրամաններին,—և այն ժամանակ ֆինանսական լիակատար կախվածություն դաշնակցային կապիտալից (Տավրիկյան պալատում վորոչակի լուբեր են յեղել, թե Ամերիկյան 8 միլիարդ կտա, տնտեսությունը վերականգնելու միջոցներ կտա) և հակահեղափոխության հաղթանակ:

Յերրորդ ուղի չի կարող լինել, յերրորդը չի որոված:

Եսերներն ու մենչևիկներն փորձը, հուլիսի 3—4-ի յելույթը, բավորների յելույթը, վորոնց

համբերությունը հատել է այլևս կրելու կապիտալի քաղաքականությունը, ցույց տալ իբրև զինված խռովություն—պարզապես ծիծաղելի յե:

Յեթե խոսենք մեղավորների մասին, ապա պիտի նկատի ունենանք որչեկտիվ պայմանները. 1) հեղափոխության զարգացումը սոցիալիստականի, 2) ֆրոնտի ճեղքումը, վոր մանր բուրժուազիային ցույց տվեց կոալիցիոն կառավարության անպետքությունը և 3) դաշնակցային կապիտալը, վոր չի ցանկանում սուբսիդիա տալ հեղափոխությանը: Այդ ուժերի շարքում բանվորների յելույթը մի փոքրիկ կետ է, վորը չես ել նկատի: Յելույթի միակ մեղավորը հանդիսանում է այն, վոր հակահեղափոխությունը լիտիացել է: Մենչևիկներն ու եսերներն սկսեցին հարվածել դեպի ձախ, բողջևիկներին, դրանով իսկ մերկացնելով հեղափոխական ճակատը և իրենց ու մեզ գերի տալով հակահեղափոխականներին: Հուլիսի 3-ին մենք առաջարկում էյինք հեղափոխական ճակատի միասնությունը ընդդեմ հակահեղափոխության: «Ամբողջ իշխանությունը Սորհուրդներին» մեր լոզունգն ել նշանակում է—ստեղծել միասնական հեղափոխական ճակատ: Բայց նրանք, վախենալով, թե կկտրվեն բուրժուազիայից, մեզնից յերես թեքեցին, վորով հեղափոխական ճակատը ջարդվեց ի հաճույս հակահեղափոխականների: Յեթե խոսենք հակահեղափոխության մեղավորների մասին, ապա մեղավորները հանդիսանում են եսերներն ու մենչևիկները, հեղափոխության դավաճանները: Յեթե հարցնենք, թե ինչո՞ւմն է կաղետների ուժը, վորոնք կաղետներում նստած, իրենց դիրեկտիվներն եյին հրատարակում կենտրոնիզմի համար, վորտեղ նրանք քաղում էյին իրենց ուժը, ապա մեկ պատասխան կարող է լինել. դաշնակցային կապիտալի

մեջ, նրանում, վոր Ռուսաստանը փողի կարիք ունի, կարիք ունի ներքին փոխառության, վոր բուրժուազիան չի տալիս, կամ ապահովված արտաքին փոխառության, վոր չի տալիս դաշնակցային կապիտալը, վորովհետև նրան դուր չի դալիս կոալիցիոն կառավարության քաղաքականությունը: Հակահեղափոխական բուրժուազիան, դաշնակցային կապիտալը և հրամանատարական կազմի վերնախավերը—ահա հակահեղափոխության յերեք հենարանները: Մեր դժբախտությունն այն է, վոր Ռուսաստանը մանր-բուրժուական յերկիր է, նա գնում է կադետների հետ համաձայնության յեկող եսերների ու մենչևիկների հետևից, ու մինչևի այն մոմենտը, քանի դեռ գյուղացիությունը չի հիասթափվի վերնախավերի և ներքնախավերի համաձայնության գաղափարից, մենք պիտի տանջվենք, և հեղափոխությունը պիտի ձախողվի:

Բայց հեղափոխության ստորերկրյա ուժերը չեն ներհում. քանի պատերազմը շարունակվում է, քանի քայքայումը շարունակվում է, վոչ մի ուսպրեսիա, վոչ մի մահապատիժ, մոսկովյան վոչ մի խորհրդակցություն կառավարությանը չեն փրկի նոր պայթյուններից: Գյուղացիությունը հող չի ստանա, բանվորը արտադրության նկատմամբ վերահսկողություն չի ստանա, գինվորը կվերադարձվի դեպի նախկին ստրկությունը: Ռազմաճակատից յեկած ղեկեզատները հաղորդում են, թե գինվորների մեջ արյունալի դատաստանի միտք է հասունանում, և, քանի դեռ հակահեղափոխությունը հաղթող հանդիսանա, նոր պայթյուններն ու նոր մարտերը բացարձակապես անխուսափելի յեն: Յեվ յեթե հակահեղափոխականներին հաջողվի մեկ-յերկու ամիս դիմանալ, ապա միայն այն պատճառով, վոր կոալիցիայի սկզբունքը վերացված չէ:

Ի՞նչ բան է ժամանակավոր կառավարությունը: Դա մի խաղալիք է, դա մի խղճուկ շիրմա յե, վորի հետևում կանգնած են կադետները, գինվորական կլիկան և դաշնակցային կապիտալը—հակահեղափոխության յերեք հենարանները: Յեթե «սոցիալիստական» մինիստրները կառավարության մեջ չլինեյին, թերևս հակահեղափոխականներն արդեն տապալված կլինեյին: Բայց մոմենտի բնորոշ գիծն այն է, վոր հակահեղափոխական ձեռնարկումները «սոցիալիստներին» ձեռքով են անցկացվում: Միայն այդպիսի շիրմա ստեղծելով կարող է հակահեղափոխությունը մի յերկու ամիս ել գոյություն ունենալ: Բայց քանի զարգանում են հեղափոխության ուժերը, պայթյուններ կլինեն, և կգա մի մոմենտ, յերբ բանվորները վոտքի կհանեն ու իրենց շուրջը կհամախմբեն գյուղացիության չքավոր խավերին, կբարձրացնեն բանվորական հեղափոխության դրոշմը և բաց կանեն սոցիալիստական հեղափոխության երան Արևմուտքում: (Կարդում ե քանա՞նք):

Յես կուգեյի բանաձևում մի տեղ պարզաբանել. մինչև հուլիսի 3-ը հնարավոր եր խաղաղ հաղթանակ, իշխանության խաղաղ անցումը խորհուրդներին: Յեթե խորհուրդների Համագումարը վորոշեր իշխանությունը վերցնել իր ձեռքը, յես կարծում եմ, կադետները չեյին համարձակվի քացահայտորեն դուրս գալ խորհուրդների դեմ, վորովհետև այդպիսի յելույթը նախապես դատապարտված կլիներ կործանման: Բայց այժմ, այն բանից հետո, յերբ հակահեղափոխությունը կադմակերպվել ու ամրացել է, ասել, թե խորհուրդները կարող են խաղաղ ճանապարհով իշխանու-

թյունն իրենց ձեռքը վերցնել,—կնշանակի խո-
սել զուր տեղը: Հեղափոխության խաղաղ ժամա-
նակաշրջանը վերջացավ, հասել է վոչ-խաղաղ ժա-
մանակաշրջանը, կռիվների բռնվելու և պայթյուն-
ների ժամանակաշրջանը...

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ ԱՅՆ ՀԱՐՑԵՐԻՆ,
ՎՈՐ ԶԵԿՈՒՑՄԱՆ ՇՈՒՐՋԸ ԱՌԱ-
ՋԱԴՐԵԼ ԵՆ ՄԻ ԽՈՒՍԲ ԴԵԼԵԳԱՏՆԵՐ

Ոգոստոսի 13 (հուլիսի 31)

Առաջին կետի վերաբերյալ՝ «Մարտական
կազմակերպության ինչպիսի ձև է առաջարկում
զեկուցողը Բանվորական Դեպուտատների Խոր-
հուրդների փոխարեն», յեա կպատասխանեմ, վոր
հարցի դրումը ճիշտ չէ: Խորհուրդների, վորպես
բանվոր դասակարգի կազմակերպության ձևի, դեմ
յեա զուրս չեմ յեկել, բայց լոզունգը վորոշվում է
վոչ թե հեղափոխական հիմնարկության կազմա-
կերպման ձևով, այլ այն բովանդակությամբ, վո-
րը կազմում է տվյալ հիմնարկության միսն ու
արյունը: Յեթե կադետները մտնեյին Խորհուրդնե-
րի կազմի մեջ, մենք յերբեք իշխանությունը
ներանց հանձնելու վերաբերյալ լոզունգ առաջ չե-
յինք քաշի:

Այժմ մենք իշխանությունը պրոյետարիատի
ու չքավորագույն դյուղացիության ձեռքը հանձ-
նելու լոզունգ ենք առաջ քաշում: Հետևաբար,
հարցը վոչ թե ձևի մեջ է, այլ նրանում, թե վո՞ր
դասակարգին է հանձնվում իշխանությունը, հար-
ցը Խորհուրդների կազմի մեջ է:

Խորհուրդը հանդիսանում է բանվոր դասա-
կարգի կողմից իշխանության համար մղվող պայ-
քարի կազմակերպման ամենանպատակահարմար

ձեւը, բայց Խորհուրդները հեղափոխական կազմակերպութեան միակ տիպը չեն: Այդ ձեւը զուտ ուսական է, արտասահմանում այդ դերում մենք տեսնում ենք մունիցիպալիտետները՝ Ժրանսական Մեծ հեղափոխութեան ժամանակ, Կենտրոնական Կոմիտե՝ Կոմունայի ժամանակ, հենց մեզ մոտ ել միտք եր խմորվում Հեղափոխական Կոմիտեյի վերաբերյալ: Թերեւս բանվորական սեկցիան ամենից հարմարեցված ձեւը կհանդիսանա հանուն իշխանութեան մղվող պայքարի համար:

Բայց պետք է մեզ պարզ հաշիվ տանք, վոր ձեւի վերաբերյալ հարցը չե վճռականը հանդիսանալու:

Իրոք վճռականը հանդիսանում է այն հարցը, թե հասունացե՞լ է, արդյոք, բանվոր դասակարգը զիջատաւորայի համար, իսկ մնացած բոլորը կհարմարվի, կստեղծվի հեղափոխութեան ստեղծագործութեամբ:

Յերկրորդ և յերրորդ կետերի վերաբերյալ, — պրակտիկորեն ի՞նչպէս կկազմավորվի մեր վերաբերմունքը դեպի գոյութիւն ունեցող Խորհուրդները, — պատասխանը միանգամայն պարզ է: Վորչափով վոր խոսքը վերաբերում է ամբողջ իշխանութիւնը Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյին հանձնելուն, ապա այդ լողունգը հնացած է: Յեվ միմիայն խոսքը դրան է վերաբերում: Խորհուրդների տապալման վերաբերյալ հարցը մտացածին է: Այդ հարցն այստեղ վոչ վոք չի դրել: Յեթե մենք առաջարկում ենք հանել «Ամբողջ իշխանութիւնը Խորհուրդներին» լողունգը, այստեղից տակավին չի բղխում՝ «Կորչեն Խորհուրդները»: Յեվ մենք, վոր այդ լողունգը հանում ենք, միևնույն ժամանակ դուրս չենք գալիս նույնիսկ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյից, չնայած

վերջին ժամանակներս նրա ամբողջ խղճուկ դերին:

Տեղական Խորհուրդները դեռ կարող են դեր խաղալ, քանի վոր նրանց անհրաժեշտ կլինի Ժամանակավոր Կառավարութեան վտանգըութիւններից պաշտպանվել, և այդ պայքարում մենք նրանց կօժանդակենք: Յեւ այսպէս, կրկնում եմ՝ իշխանութիւնը Խորհուրդի ձեռքը հանձնելու լողունգի վերացումը չի նշանակում «Կորչեն Խորհուրդները»: «Մեր վերաբերմունքը դեպի այն Խորհուրդները, վորտեղ մենք մեծամասնութիւն ենք կազմում», — ամենաբարյալեամ է: Թող ապրեն և ամբանան այդպիսի Խորհուրդները: Բայց ուժը արդեն Խորհուրդների մեջ չէ: Առաջ ժամանակավոր Կառավարութիւնը դեկրետ եր հրատարակում, իսկ Գործադիր Կոմիտեն՝ կոնարդեկրետ, ընդվորում միայն վերջինն եր որենքի ուժ ստանում: Հիշեցեք №1 հրամանի պատմութիւնը: Իսկ այժմ ժամանակավոր Կառավարութիւնը հաշիվ չի տունում Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյին: Խորհուրդի մասնակցութիւնը հուլիսի 3—5-ի դեպքերի վերաբերյալ քննչական հանձնաժողովում Խորհուրդի կողմից չվերացվեց, բայց չկայացավ Կերենսկու հրամանով: Այժմ հարցը վոչ թե Խորհուրդներում մեծամասնութիւն նվաճելու մեջ է, վորն ինքնին շատ կարեւոր է, ալլ հակահեղափոխութիւնը ջնջելու մեջ:

Չորրորդ կետի վերաբերյալ — «Հրավորագույն գյուղացիութիւն» հասկացողութեան ավելի կոնկրետ բնորոշման մասին և նրա կազմակերպման ձեւը նշելու մասին — յես կպատասխանեմ, վոր «Հրավորագույն գյուղացիութիւն» տերմինը նոր տերմին չէ: Այն մտցված է մարքսիստական դրականութեան մեջ ընկ. Լենինի կողմից հինգ թվա-

կանից և այն ժամանակվանից դործ եր ածվում «Правда»-յի գրեթե ամեն մի համարում և տեղ և գտել ապրիլյան կոնֆերենցիայի բանաձևերում:

Գյուղացիության չքավորագույն խավերը— այդ նրանք են, վորոնք տարածայնվում են գյուղացիական վերնախավերի հետ: Գյուղացիական Դեպուտատների Սորհուրդը, վոր «ներկայացնում են» 80 միլիոն գյուղացի (հաշվելով նաև կանանց), հանդիսանում է գյուղացիական վերնախավերի կազմակերպությունը: Գյուղացիական ներքնախավերը կատաղի պայքար են մղում «խորհրդային» քաղաքականության դեմ: Մինչդեռ սոցիալիստ-հեղափոխականների կուսակցության ղեկավար Չերնովը, այնուհետև Ալեքսեյեվն ու մյուսները գյուղացիներին առաջարկում են հողն անհատադ չվերցնել, այլ սպասել հողային հարցի ընդհանուր լուծմանը Սահմանադիր Ժողովի կողմից, ի պատասխան դրան գյուղացիները վերցնում են հողը, հերկում են, վերցնում են ինվենտարը—և այլն: Այդպիսի տեղեկություններ մենք ունենք Պենզայի, Վորոնեժի, Վիտեբսկի, Կազանի և մի շարք այլ նահանգներից:

Հենց միայն դա պարզ ցույց է տալիս գյուղի շերտավորումը ներքնախավերի ու վերնախավերի, ցույց է տալիս, վոր գյուղացիությունը, վորպես մի միասնական ամբողջություն, այլևս գոյություն չունի: Վերնախավերը գլխավորապես գնում են սոցիալ-հեղափոխականների հետևից, ներքնախավերն ի վիճակի չեն առանց հողի ապրելու և ուղղիցիոն գիրք են բռնել ժամանակավոր Կառավարության հանդեպ: Դրանք հողաստիպներն են, մեկ ձի ունեցողները, ձիազուրկները և այլն: Դրանց են հարում նաև կիսապրոլետարական շերտերը, վորոնք գրեթե զրկված են հողից:

Սելացի չեր լինի չփորձել հեղափոխական ժամանակաշրջանում վորոշ համաձայնություն գալ գյուղացիությունից այդ խավերի հետ, բայց միևնույն ժամանակ անհրաժեշտ է չքավորագույն գյուղացիության շերտերին առանձին կազմակերպել, պրոլետարների շուրջը համախմբել նրանց:

Թե ինչպիսին կլինի այդ շերտերի կազմակերպման ձևը—դժվար է նախագուշակել: Այժմ գյուղացիական ներքնախավերը կազմակերպվում են կամ վորպես ինքնազուխ Սորհուրդներ, կամ աշխատում են զավթել արդեն գոյություն ունեցողները: Այսպես, Պետերբուրգում 1½ ամիս առաջ չքավորագույն գյուղացիներից (80 զինվորային մասերի ներկայացուցիչներից և դործարաններից կազմակերպվեց խորհուրդ), վորը կատաղի պայքար է մղում Գյուղացիական Դեպուտատների Սորհրդի քաղաքականության դեմ:

Ընդհանրապես Սորհուրդներն ամենանպատակահարմար ձևն են հանդիսանում, բայց մենք պետք է խոսենք վոչ թե հիմնարկաբանների լեզվով, այլ մատնանշենք դասակարգային բովանդակությունը. պետք է ձգտենք այն բանին, վորպեսզի մասսաները նույնպես տարբերեն ձևը բովանդակաբանությամբ:

Ընդհանրապես ասած, ձևերի վերաբերյալ հարցը հիմնականը չէ: Կլինի հեղափոխական վերելք—կատեղծվեն նաև կազմակերպական ձևերը: Թող ձևերի վերաբերյալ հարցը չվարագուրի հիմնական հարցը, թե վո՞ր դասակարգի ձեռքը պիտի անցնի իշխանությունը:

Մեզ համար այսուհետև անկարելի չե պաշտպանողականների հետ բլովը: Պաշտպանողական կուսակցություններն իրենց բախտը կապել են բուրժուազիայի հետ, և բլովի իզեան սկսած սոցիալ-

հեղափոխականներից մինչև բոլշևիկները խորտակման յենթարկվեց: Պայքար ընդդեմ խորհուրդների վերնախավերի, գյուղացիության չքավորագույն շերտերի հետ դաշնակցած և հակահեղափոխության ջնջում—ահա հերթական հարցը: (Ծափահարություններ):

ՅԵԶՐԱՓԱԿՄԱՆ ԽՈՍՔ

Ընկերներ, ամենից առաջ յես միքանի փաստացի ուղղումներ պիտի մտցնեմ:

Ընկ. Յարոսլավսկին, հերքելով իմ այն պնդումը, թե ռուսաստանյան պրոլետարիատն ամենից ավելի կազմակերպված է, մատնանշում է ավստրիական պրոլետարիատին, բայց, ընկերներ, յես խոսում եյի «կարմիր» կազմակերպվածության մասին, և նման կազմակերպվածություն վոչ մի յերկրում չկա այն չափով, ինչպես ռուսաստանյան պրոլետարիատի մոտ:

Ընկ. Անգարսկին բողոքովին իրավացի չե, մատնանշելով, վոր իբր թե յես բոլոր ուժերի միավորման իդեան եմ անցկացնում: Բայց մենք չենք կարող չտեսնել, վոր տարրեր դրդապատճառներով, վոչ միայն գյուղացիությունն ու պրոլետարիատը, այլև ռուսական բուրժուազիան ու արքայազմանյան կապիտալը ցարիզմից յերես են թեքել: Դա փաստ է: Լավ չե, յեթե մարքսիստները փաստերի առաջ փաս են լինում:

Բայց հետո առաջին յերկու ուժերը կանգնեցին հեղափոխության բանակում, յերկրորդները—հակահեղափոխության:

Անցնում եմ ըստ եյության: Հարցը բոլորից լուրջ դրվեց ընկ. Բուխարինի կողմից, բայց և նա այն չհասցրեց մինչև վերջը: Ընկ. Բուխարինը պնդում է, թե բուրժուա-իմպերիալիստը մոլեխիկի հետ

բլոկ է կնքել: Բայց վո՞ր մոլեխիկի հետ: Մեզ մոտ տարրեր մոլեխիկներ կան: Այլերի հետ բլոկ կազմված է, բայց մեզ մոտ կան ներքնախավ մոլեխիկներ, վորոնք ներկայացնում են գյուղացիության չքավորագույն շերտերը: Ահա հենց նրանց հետ է, վոր այդ բլոկը չեք կարող լինել: Նրանք խոշոր բուրժուազիայի հետ բլոկ չեն կազմել, բայց նրա հետևից գնում են անդիտակցաբար, նրանց պարզապես խաբում, տանում են իրենց հետևից:

Իսկ ո՞ւմ դեմ է բլոկը:

Ընկ. Բուխարինն այդ չասաց: Այդ դաշնակցային և ռուսական կապիտալի, հրամանատարական կազմի և գյուղացիական վերնախավերի, ի դեմս Չերնովի տիպի սոցիալիստ-հեղափոխականների բլոկն է: Այդ բլոկը կազմավորվեց գյուղացիության ներքնախավերի հաշվին, բանվորների հաշվին:

Վո՞րն է ընկ. Բուխարինի հեռանկարը: Նրա վերլուծությունը հենց հիմքից ճիշտ չե: Նրա կարծիքով, առաջին ետապում մենք գնում ենք դեպի գյուղացիական հեղափոխություն: Բայց չե վոր այդ հեղափոխությունը չի կարող չհանդիպել, չհամընկնել բանվորական հեղափոխության հետ: Չի կարող պատահել, վոր հեղափոխության ավանգարդը կազմող պրոլետարիատը միևնույն ժամանակ չպայքարի իր սեփական պահանջների համար: Ուտի ընկ. Բուխարինի սխեման յես համարում եմ չմտածված:

Յերկրորդ ետապը ըստ ընկ. Բուխարինի—պրոլետարական հեղափոխությունն է Արևմտյան Յեվրոպայի ոժանդակությամբ առանց գյուղացիների, վորոնք հողն ստացել ու բավարարվել են: Բայց ո՞ւմ դեմ է ուղղված այդ հեղափոխությունը: Ընկ. Բուխարինն իր խաղալիքային սխեմայում դրան պատասխան չի տալիս: Ինչ վոր կուտարվում է, դրա

վերլուծության նկատմամբ այլ մոտեցում առաջարկված չի յեղել:

Մինչդեռ դրությունը պարզ է: Այժմ յերկիր խանության մասին վոչ վոք չի խոսում: Յեթե Պորհուրդները առաջ ունենալ ելին ներկայացնում, ապա այժմ դրանք մասսաների համախմբման սոսի որդաններ են, վորոնք վոչ մի իշխանություն չունեն: Հենց այդ պատճառով ել հնարավոր չե «պարզապես» իշխանությունը նրանց հանձնել: Ընկ. Լենինն իր բրոշյուրում ավելի հեռու չե գնում, վորոշակի մատնանշելով, թե յերկիր խանություն չկա, քանի վոր ամբողջ իշխանությունն անցել է կապիտալի ձեռքը, և այժմ առաջագրել «Ամբողջ իշխանությունը Պորհուրդներին» լողունգը—նշանակում է դոնքիշտությամբ զբաղվել:

Յեթե առաջ առանց Գործադիր Կոմիտեյի սանկցիայի վոչ մի որեք ուժ չուներ, ապա այժմ յերկիր խանության մասին խոսակցություն անգամ չկա:

Զավթեցեք այժմ բոլոր Պորհուրդները, իշխանությունը ձերը չի՞ լինի:

Ռայոնական դումաների ընտրությունների ժամանակ մենք կազեմներին ծաղր ու ծանակի ելինք յենթարկում, վորովհետև նրանք ներկայացնում ելին ամենախղճուկ խումբը, վորը ձայների 20% ստացավ: Այժմ նրանք են մեզ ծաղր ու ծանակի յենթարկում:

Ինչո՞ւմն է բանը: Նրանում, վոր Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի թողալովությամբ իշխանությունն անցավ բուրժուազիայի ձեռքը:

Ընկերներն իշխանության կազմակերպման հարցում շտապում են: Բայց չե՞ վոր դուք դեռ իշխանություն չունեք:

Գլխավոր խնդիրն է—գոյություն ունեցող իշ-

խանության տապալման ահրաժեշտության գաղափարի պրոպագանդան: Այդ մտքի համար մենք դեռ բավականաչափ նախապատրաստված չենք: Բայց պետք է նախապատրաստվել:

Հորիավոր է, վորպեսզի բոլոր բանվորները, գյուղացիները և զինվորները հասկանան, թե առանց ներկա իշխանությունը տապալելու նրանք չեն ստանա վոչ ազատություն, վոչ հող:

Յեվ այսպես, հարցը դրվում է վոչ թե իշխանության կազմակերպման մասին, այլ նրա տապալման մասին, իսկ յերբ մենք իշխանությունը կառնենք մեր ձեռքը, մենք կկարողանանք այն կազմակերպել:

Այժմ միքանի խոսք ընկերներ Անդարսկուն և Նոգինին՝ սոցիալիզմի առթիվ: Դեռ ապրիլյան կոնֆերենցիայում մենք ասում ելինք, թե հասել է մոմենտը, վորպեսզի սկսենք քայլեր անել դեպի սոցիալիզմ (կարդում է ապրիլյան կոնֆերենցիայի՝ «Ընթացիկ մոմենտի մասին» բանաձևի վերջը):

«Ռուսաստանի պրոլետարիատը, վոր գործում է Յեվրոպայի ամենահեռամասց յերկրներից մեկում, բնակչության մանր-գյուղացիական մասսայի մեջ, չի կարող իր առաջ սոցիալիստական վոլիակերպումների անհապաղ կենսագործման նպատակ դնել:

Բայց ամենամեծ սխալը կլիներ, իսկ գործնականում՝ նույնիսկ լրիվ անցում բուրժուազիայի կողմը, յեթե այստեղից յեզրակացություն արվեր, թե անհրաժեշտ է, վոր բանվոր դասակարգն ողնի բուրժուազիային կամ անհրաժեշտ է սեփական գործունեյությունը սահմանափակել մանր բուրժուազիայի համար ընդունելի չրջանակներով, կամ հրաժարումն պրոլետարիատի ղեկավար ղերից՝ դեպի սոցիալիզմ մի շարք գործնականորեն հա-

սունացած քայլերի անհետաձգելիությունը ժողովրդին պարզաբանելու գործում»:

Ընկերները յերեք ամսով հետ են մնացել: Իսկ ի՞նչ կատարվեց այս յերեք ամսվա ընթացքում: Մանր-բուրժուազիան չերտավորվեց, ներքնախավերը հեռանում են վերնախավերից, պրոլետարիատը կազմակերպվում է, քայքայումն աճում է, ավելի համառորեն հերթի դնելով բանվորական վերահսկողության կենսագործման հարցը (որինակ՝ Պիտերում, Դոնեցի մարզում և այլն): Ամեն ինչ ընթանում է հոգուտ այն դրույթների, վոր ընդունված են դեռ ապրիլին: Իսկ ընկերները հետ են քաշում:

Այժմ խորհուրդներն մասին: Այն փաստով, վոր մենք խորհուրդներն իշխանության վերաբերյալ առաջվա լողունգը հանում ենք, մենք դուրս չենք գալիս ընդդեմ խորհուրդների: Ընդհակառակը, կարելի չե և պետք է աշխատել խորհուրդներում, նույնիսկ կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյում՝ հակահեղափոխության քողարկման որդանում: Թեպետ խորհուրդներն այժմ մասսաների համախմբման որդաններ են սոսկ, բայց մենք միշտ մասսաների հետ ենք և խորհուրդներից չենք հեռանա, մինչև այնտեղից մեզ դուրս չվռնդեն: Չե՞ վոր մենք մնում ենք և՛ Փաբլիկա-գործարանային կոմիտեներում, և՛ մունիցիպալիտետներում, թե-կուզ նրանք իրենց ձեռքում իշխանություն չունեն: Բայց, մնալով խորհուրդներում, մենք շարունակում ենք սոցիալիստ-հեղափոխականների ու մենչևիկների տակտիկան դիմակադերձ անել:

Այն բանից հետո, յերբ հակահեղափոխությունը լիակատար ակնհայտությամբ բացահայտեց մեր բուրժուազիայի կապը դաշնակցային կապիտալի հետ, և՛ ավելի ակնառու դարձավ այն, վոր մեր

հեղափոխական պայքարում մենք պետք է հենվենք յերեք գործոնների՝ ուսաստանյան պրոլետարիատի, գյուղացիության և միջազգային պրոլետարիատի վրա, քանի վոր մեր հեղափոխության բախտը սերտորեն կապված է արևմտ-յեվրոպական շարժման հետ: (Ծափահարություններ):

ԱՌԱՐԿՈՒՄ
ՅԵ. ՊՐԵՈՐԱԺԵՆՍԿՈՒՆ
«ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ»
ԶԵԿՈՒՑՄԱՆ ԱՌԹԻՎ ԱՌԱՋԱՐԿՎԱԾ
ԲԱՆԱԶԵՎԻ ԳՐԴ ԿԵՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

Ոգոտաւի 16 (3)

ԸՆԿԵՐ ՍՈՒՅԵՐ

Կարգում եւ բանաձեւի Գրգ կետը.

«Գ. Այն ժամանակ այդ հեղափոխական դատա-
կարգերի* խնդիրը կհանդիսանա բոլոր ուժերի լա-
րումը պետական իշխանությունն իր ձեռքը վերցնե-
լու համար եւ, առաջափոր յերկրների հեղափոխա-
կան պրոլետարիատի հետ դաշնակցած, այդ իշխա-
նությունը դեպի խաղաղություն եւ դեպի հասարա-
կության սոցիալիստական վերակառուցում ուղղե-
լու համար»:

Պրեռքաթեմսի: Առաջարկում եմ բանաձեւի
վերջի այլ խմբագրություն. «նրան դեպի խաղա-
ղություն եւ, Արեւմուտքում պրոլետարական հեղա-
փոխության առկայության դեպքում, դեպի սոցիա-
լիզմ ուղղելու համար»: Յետեւ մենք ընդունենք
հանձնաժողովի խմբագրությունը, ապա տարա-
ձայնություն կստացվի ընկ. Բուխարինի արգեն ըն-
դունված բանաձեւի հետ:

* Պրոլետարիատի եւ քաղաքի ու գյուղի չքավորու-
թյան:—Խմբ.:

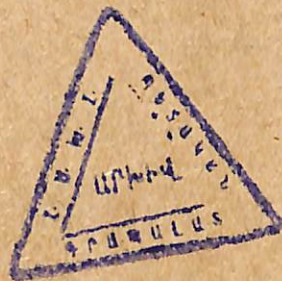
ԸՆԿԵՐ ՍՈՒՅԵՐ

Յեւ դեմ եմ բանաձեւի այլապիսի տալարումներ:
Բացառված չեւ այն հնարավորությունը, վոր հենց
Ռուսաստանը հանդիսանա դեպի սոցիալիզմ ուղի
հարթող յերկիրը: Մինչեւ այժմ վոր մի յերկիր չի
ողտվել այնպիսի ազատությունից, ինչպիսին
Ռուսաստանում ե յեղել, չի փորձել արտադրու-
թյան վրա բանվորական վերահսկողությունն իրա-
դրծել: Բացի դրանից, մեր հեղափոխության բա-
զան ավելի լայն ե, քան Արեւմտյան Յեվրոպայում,
վորտեղ պրոլետարիատը կանգնած ե բուրժուա-
զիայի հետ դեմ—հանդիման լիովին միայնակ: Մեզ
մոտ բանվորներին ոժանդակում են գյուղացիու-
թյան չքավորադույն շերտերը: Վերջապես, Գերմա-
նիայում պետական իշխանության ապարատն ան-
համեմատ ավելի լավ ե գործում, քան մեր բուր-
ժուազիայի անկատար ապարատը—բուրժուազիա,
վորն ինքն ել հանդիսանում ե յեվրոպական կապի-
տալի հարկատուն: Հարկավոր ե դեն չարտել դարն
անցկացրած պատկերացումն այն մասին, թե մի-
այն Յեվրոպայի կարող ե մեզ ճանապարհ ցույց
տալ: Գոյություն ունի զոգմատիկ մարքսիզմ ե
ստեղծագործական մարքսիզմ: Յեւ կանգնած եմ
վերջինիս հողի վրա:

Նախագահ:

Պրեռքաթեմսի ուղղումը դնում եմ քվեար-
կության:

Մերժվում ե:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Կենտկոմի քաղաքական հաշվետվութիւնը	62
ՌՍԴԲ(բ)Կ VI համագումարին	3
Քաղաքական դրութեան մասին: Զեկուցում	
ՌՍԴԲ(բ)Կ VI համագումարում	21
Պատասխաններ այն հարցերին, վոր ղեկուցման	
չուրջը առաջադրել են մի խումբ դեկզատ-	
ներ	31
Առարկում Յե. Պրեոբրաժենսկուն «Քաղաքա-	
կան դրութեան մասին» ղեկուցման առթիւ	
առաջարկված բանաձևի Ծրդ. կետի վերա-	
բերյալ հարցի շուրջը	42

Թարգմանեց Բ. Ն. Դավթյան
 Հայերէն թարգմանութեան խմբագիր Ա. Կ. Մատաթյան
 Տեխն. խմբ. Ս. Խաչատրյան
 Սրբագրիչ Վ. Զիդեջյան
 Կոնտրոլ սրբագրիչ Լ. Արսլյան

Դրովինի լեզուր № Կ—2459, հրատ. № 660
 Պատվեր № 58, տիրած 10.000,
 Թղթի չափսը 59×83¹/₁₆ (32.500 աղ. նիշ 1 աղ. մամուլում)
 3 աղ. մամուլ, 1¹/₂ թերթ թուղթ
 Հանձնված է արտադրութեան 7/III 1939 թ.
 Ստորագրված է տպագրելու 31/III 1939 թ.
 Դիւնը 50 Կ.

Պահրատ—Քաղաքական գրականութեան
 հրատարակչութեան տպարան,
 Յերևան, Ալլահվերդյան № 65

18

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0927961

232
9-16-19 60.4

11 МАЯ 1939

II
28343

И. В. СТАЛИН

РЕЧИ НА VI СЪЕЗДЕ РСДРП (6)

Аргиз—Издательство полит. литературы
Ереван, 1939